



UDZIAŁ MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W WYTWARZANIU PKB – POLSKA NA TLE UNII EUROPEJSKIEJ

Danuta Łapacz

Streszczenie

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) na całym świecie odgrywają kluczową rolę w budowaniu wzrostu gospodarczego i innowacyjności we wszystkich branżach. Zrównoważony rozwój sektora MSP ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki każdego państwa. To właśnie mali i średni przedsiębiorcy tworzą najwięcej miejsc pracy na rynku, wykazując się pomysłowością i zaangażowaniem, co też bardzo często owocuje wypracowaniem nowych, zaawansowanych technologii. W konkluzji, firmy z tego segmentu gospodarki przyczyniają się także do rozwijania rynku globalnego. MSP są jednak bardzo podatne na negatywne wpływy otoczenia gospodarczego i politycznego. Celem niniejszego artykułu jest podkreślenie znaczenia sektora MSP dla krajowej gospodarki jak i dla pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: małe i średnie przedsiębiorstwa, PKB, gospodarka, Unia Europejska

Wstęp

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, to dominująca siła naszej gospodarki oraz źródło wzrostu, innowacji, zatrudnienia i integracji społecznej. Przedsiębiorstwa elastyczne, łatwo dostosowujące się do sytuacji rynkowej, reagujące na potrzeby rynku ale nie są pozbawione barier, ze skutkami negatywnego wpływu makrootoczenia.

1. Zdefiniowanie małego i średniego przedsiębiorcy

Definicja małego i średniego przedsiębiorstwa (MSP) weszła w życie w dniu 1 stycznia 2005 roku na mocy rozporządzenia Komisji (WE) nr 70/2001 (Dz. Urz. UE L 10 z 13.01.2001, s. 33) zmienionego przez rozporządzenie 364/2004 (Dz. Urz. UE L 63 z 28.02.2004). Definicja ma zastosowanie do wszystkich polityk, programów i działań, jakie kraje europejskie realizują

wobec małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z art. 1 załącznika I do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r., wyodrębnia się następujące kategorie przedsiębiorstw¹:

1. Mikroprzedsiębiorstwo - zatrudnia mniej niż 10 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 2 milionów euro lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 milionów euro.
2. Małe przedsiębiorstwo - zatrudnia mniej niż 50 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 10 milionów euro lub roczna suma bilansowa nie przekracza 10 milionów euro.
3. Średnie przedsiębiorstwo - zatrudnia mniej niż 250 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 50 milionów euro lub roczna suma bilansowa nie przekracza 43 milionów euro.

W Polsce formalno-prawne regulacje definiują, iż przedsiębiorcą jest osoba fizyczna lub osoba prawna, czy też jednostka organizacyjna nie będąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Szczególne znaczenie mają małe i średnie przedsiębiorstwa. Polskie prawo stanowi, że za małego przedsiębiorcę uważać należy podmiot, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie od 10 do 49 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro. Za średniego przedsiębiorcę uważany jest natomiast podmiot, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie od 50 do 249 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro. Współczesny rozwój gospodarczy możliwy jest poprzez uzyskiwanie przewag konkurencyjnych w poszczególnych obszarach aktywności przedsiębiorstw. Szczególną rolę w tworzeniu takich przewag odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa. To one wypełniają nisze, których atrakcyjność wydaje się być zbyt niska dla dużych podmiotów gospodarczych. W małych i średnich firmach dokonuje się najszybsza adaptacja do sygnałów płynących z rynku. Bardzo ważnym czynnikiem, wyróżniającym te firmy, jest ich zdolność do absorpcji zasobów pracy, zwłaszcza na lokalnych rynkach².

Poniżej przedstawione definicje, związane z polskim przedsiębiorstwem, opisuje publikacja OECD³:

- *Przedsiębiorca*: „osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, posiadająca na mocy odrębnej ustawy zdolność do czynności prawnych, prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek, partnerzy spółki cywilnej w ramach prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.” (Rzeczpospolita Polska, 2004).
- *Przedsiębiorstwa*: „obejmują: przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa w posiadaniu kapitału zagranicznego oraz przedsiębiorstwa, których właścicielami są organizacje społeczne i fundacje, spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne i komandytowe, ograniczone wysokością udziałów, partnerskie, oraz spółki prawa cywilnego), jak również samodzielnie prowadzoną działalność gospodarczą” (PARP, 2008).

¹ Ministerstwo Gospodarki, *Definicja Małych i Średnich Przedsiębiorstw*, www.mg.gov.pl, 19.11.2014.

² H. Ćwikliński, T. Jurkiewicz, J. Kempa, G. Pawłowski, Pomorskie Obserwatorium Gospodarcze Raport z Badania Sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Województwie Pomorskim, ZPORR i Pomorskie Obserwatorium Gospodarcze, Sopot, 2006, s. 3.

³ Centrum Przedsiębiorczości małych i średnich przedsiębiorstw i rozwoju lokalnego, *Małe i średnie przedsiębiorstwa oraz polityka przedsiębiorczości w Polsce. Przegląd OECD*, Ministerstwo Gospodarki, 2010, s. 23.

- *Mikroprzedsiębiorstwo*: przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż dziesięciu pracowników (nie licząc właścicieli i współwłaścicieli) oraz wykazujące roczny obrót netto w wysokości niższej niż równowartość 2 milionów euro lub sumę bilansową nieprzekraczającą równowartości 2 milionów euro.
 - *Małe przedsiębiorstwo*: przedsiębiorstwo zatrudniające nie więcej niż 49 pracowników (nie licząc właścicieli i współwłaścicieli) oraz wykazujące roczny obrót netto w wysokości niższej niż równowartość 10 milionów euro lub sumę bilansową nieprzekraczającą równowartości 10 milionów euro.
 - *Średnie przedsiębiorstwo*: przedsiębiorstwo zatrudniające od 50 do 249 pracowników (nie licząc właścicieli i współwłaścicieli) oraz wykazujące roczny obrót netto w wysokości niższej niż równowartość 50 milionów euro lub sumę bilansową nieprzekraczającą równowartości 43 miliona euro.
 - *Duże przedsiębiorstwo*: Przedsiębiorstwo zatrudniające co najmniej 250 pracowników (nie licząc właścicieli i współwłaścicieli) oraz wykazujące roczny obrót netto w wysokości wyższej niż równowartość 50 milionów euro lub sumę bilansową przekraczającą równowartość 43 miliona euro.
 - *Działalność innowacyjna*: „działalność związana z przygotowaniem i uruchomieniem wytwarzania nowych lub udoskonalonych materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod, przeznaczonych do wprowadzenia na rynek albo do innego wykorzystania w praktyce” (Rzeczpospolita Polska, 2005).
 - *Przedsiębiorstwo innowacyjne*: „przedsiębiorstwo, które w ciągu ostatnich trzech lat wprowadziło innowację, tj. pewną nowość w odniesieniu do produktu lub usługi, procesu, marketingu lub organizacji”. (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2007).
 - *Technostarter*: „przedsiębiorstwo, które wykonuje działalność gospodarczą na terenie parku technologicznego lub inkubatora przedsiębiorczości oraz zamierza podjąć działalność innowacyjną zgodnie z biznesplanem opracowanym przez ośrodek KSU (Krajowy System Wsparcia MŚP) w ramach usług objętych wsparciem” (Ministerstwo Gospodarki, 2008b).
- Polski rząd przyjął unijną definicję MSP w 2005 roku.

2. Analiza produktu krajowego brutto

Produkt krajowy brutto (PKB) stanowi sumę wartości wszystkich finalnych towarów i usług wyprodukowanych na terenie kraju w ciągu określonego czasu (zazwyczaj w roku). Do PKB nie zalicza się towarów i usług „pośrednich”, zużywanych w procesie dalszej produkcji. Jeśli podzielimy tę wartość przez liczbę mieszkańców kraju, uzyskamy PKB na głowę. Powszechnie uważa się, że jest to najlepsza istniejąca miara poziomu rozwoju gospodarczego. PKB stanowi kluczową wielkość wyliczaną w ramach Systemu Rachunków Narodowych. Można go analizować z dwóch punktów widzenia: z jednej strony, PKB jest miarą produkcji, czyli sumą wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie podmioty gospodarcze działające na terenie kraju (w skład PKB wchodzi także produkcja wytworzona poza sektorem przedsiębiorstw – np. przez gospodarstwa domowe), powiększonej o podatki pośrednie nałożone na produkty i pomniejszonej o dotacje dopłacone do produktów. Z drugiej strony, rachunek PKB pokazuje również ostateczny podział wytworzonej produkcji pomiędzy różne rodzaje popytu, a więc jej ostateczne zużycie.

Ostateczny podział PKB zapisywany jest w formie tożsamości:

$$PKB = C + G + I + \Delta R + (E - M) \quad (1)$$

gdzie: C – spożycie indywidualne, G – spożycie zbiorowe, I – inwestycje (nakłady inwestycyjne brutto), ΔR – zmiana zapasów, E – eksport, M – import.

Tożsamość ta pokazuje, że cała wytworzona w kraju produkcja może być przeznaczona na zaspokojenie różnych rodzajów popytu krajowego (spożycie indywidualne, zbiorowe, inwestycje, zmiana zapasów) oraz eksport netto. Jeśli eksport jest wyższy od importu, kraj wytwarza więcej niż zużywa. Jeśli z kolei saldo handlu zagranicznego jest ujemne (import jest wyższy od eksportu), to w kraju jest więcej towarów i usług do podziału niż się w nim wytwarza. Zazwyczaj poziom PKB z okresu na okres zwiększa się dzięki temu, że społeczeństwo dysponuje lepszymi maszynami i urządzeniami, większą wiedzą i doświadczeniem, lepszą organizacją pracy, a dzięki rozwojowi demograficznemu często również większą liczbą pracowników. Zjawisko to określamy mianem wzrostu gospodarczego. Problemem jest to, że sam wzrost wartości wytworzonego PKB nie musi wcale oznaczać, że wzrosła produkcja. Na wzrost wartości składa się bowiem zarówno wzrost produkcji, jak wzrost cen. Warunkiem prawidłowej oceny skali wzrostu gospodarczego jest więc wyeliminowanie efektów wzrostu cen – interesuje nas to, o ile więcej wytworzono w ciągu roku towarów i usług, a nie to jak duża była inflacja. Osiąga się to wyliczając PKB w cenach stałych, czyli wyceniając wartość PKB w kolejnym roku w taki sposób, jakby ceny nie uległy zmianie. Pomiar ten prowadzi do wyznaczenia realnego wzrostu PKB (w odróżnieniu od nominalnego wzrostu PKB, zawierającego również efekty inflacji). Z kolei często stosowane porównania PKB w różnych krajach wymagają wyeliminowania z pomiaru różnic w wysokości cen tych samych towarów i usług (interesują nas, podobnie jak w przypadku realnego wzrostu PKB, różnice w poziomie produkcji, a nie różnice cen). Prowadzi to do wyliczenia PKB według parytetu siły nabywczej⁴.

Produkt Krajowy Brutto obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Obliczanie wartości rocznego PKB polega na oszacowaniu trzech równych co do wartości kategorii makroekonomicznych określających PKB poprzez⁵:

- rozmiary działalności produkcyjnej; PKB równa się sumie wartości dodanej wszystkich sektorów instytucjonalnych lub wszystkich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) krajowych jednostek produkcyjnych powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów;
- końcowy rezultat działalności produkcyjnej; PKB obliczany jest jako suma popytu krajowego, tj. spożycia i akumulacji oraz salda wymiany produktów z zagranicą;
- suma rozchodów na rachunku tworzenia dochodów gospodarki ogółem (koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, nadwyżka operacyjna brutto oraz dochód mieszany gospodarki ogółem).

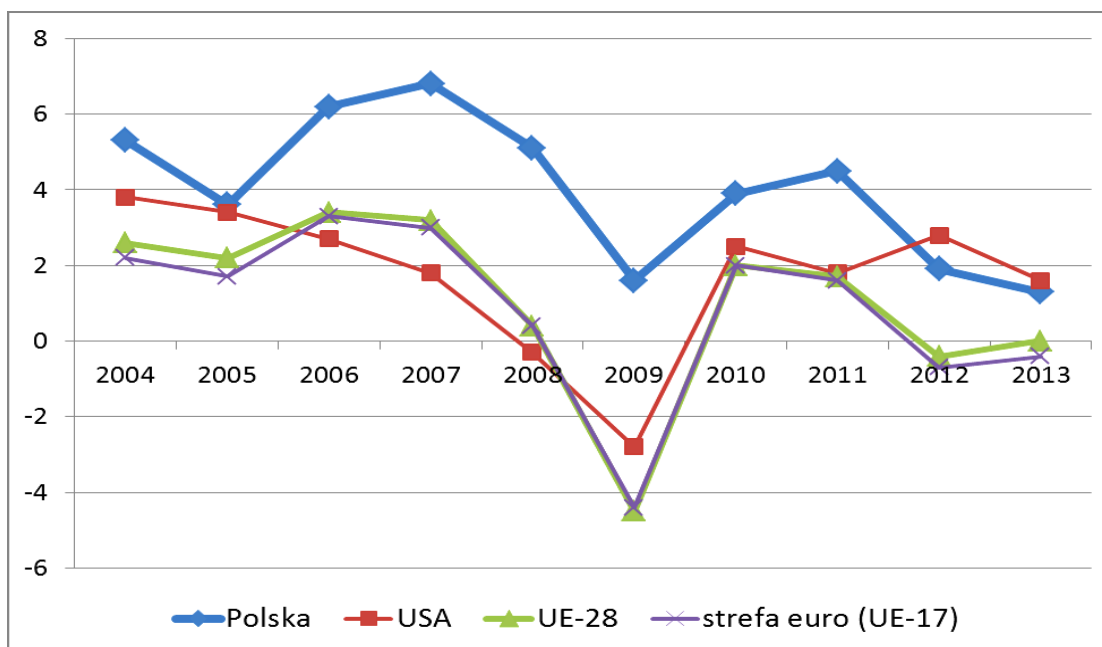
3. Udział sektora małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB

Upadek banku inwestycyjnego Lehman Brothers we wrześniu 2008 r. skutkując gwałtownym załamaniem sytuacji na globalnym rynku finansowym dotknął także Polskę. Efekty kryzysu finansowego uwidoczniły się m.in. w zamrożeniu funkcjonowania rynku międzybankowego, gwałtownych spadkach cen krajowych aktywów finansowych, m.in. akcji oraz osłabieniu kursu złotego i pogorszeniu sytuacji gospodarczej. Ograniczenie dostępności do finansowania, jak i wzrost obaw banków o jakość portfela kredytowego w warunkach oczekiwanego pogłębienia osłabienia dynamiki wzrostu gospodarczego, spowodowało, że w ostatnich miesiącach 2008 r. i w 2009 r. doszło do ograniczenia dostępności kredytu dla podmiotów gospodarczych i gospodarstw domowych. Jednocześnie w obliczu pogorszenia bieżącej sytuacji gospodarczej, jak i perspektyw wzrostu gospodarczego w warunkach ograniczenia skłonności do konsumpcji i inwestycji nastąpił spadek popytu na kredyty ze strony

⁴ Narodowy Bank Polski, *Definicja PKB*, www.nbportal.pl, 19.11.2014.

⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Definicja Produkt Krajowy Brutto*, www.old.stat.gov.pl/gus, 18.11.2014.

gospodarstw domowych i podmiotów korporacyjnych. W efekcie, w 2009 r. nastąpiło istotne osłabienie tempa wzrostu akcji kredytowej. Lata 2010-2011 przyniosły ożywienie gospodarcze i związaną z tym poprawę warunków funkcjonowania przedsiębiorstw. Ten chwilowy oddech nie trwał długo. W roku 2012 nastąpiło gwałtowne spowolnienie aktywności gospodarki krajowej, a wraz z nim pogorszeniu uległy makroekonomiczne uwarunkowania prowadzenia działalności gospodarczej. W 2012 roku realne tempo wzrostu produktu krajowego brutto spadło do 1,9% w porównaniu z 4,5% wzrostem w 2011 roku. Przez cały 2012 rok tempo wzrostu PKB obniżało się z kwartału na kwartał - począwszy od I kwartału, kiedy PKB wzrósł o 3,5% wobec analogicznego okresu poprzedniego roku (r./r.), przez 2,4% r./r. w II kwartale, 1,3% r./r. w III kwartale i 0,7% r./r. w IV kwartale 2012 roku⁶.



Rysunek 1. Dynamika wzrostu PKB w Polsce i na świecie w latach 2004-2013 (na podstawie danych Eurostatu, dane za 2013 r. są prognozą)

Źródło: A. Tarnawa, Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w 2012 r. [w:] Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, red. A. Tarnawa, P. Zadura-Lichota, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013, s. 7.

Czynnikami, które w istotny sposób zaważyły na tak negatywnych wynikach dynamiki PKB, było osłabienie popytu krajowego i eksportu. Popyt krajowy spadł w 2012 roku w ujęciu realnym o 0,1% w porównaniu do poprzedniego roku, wobec wzrostu o 3,6% r./r. w 2011 r. Spośród poszczególnych kategorii składających się na popyt krajowy, największy negatywny wpływ na tempo zmian PKB miały inwestycje (-0,3 p. p.) i zapasy (-0,6 p. p.), które to kategorie jeszcze w 2011 r. kontrybuowały in plus do dynamiki PKB (odpowiednio 1,7 p. p. i 0,6 p. p.). Realne tempo wzrostu eksportu z kolei obniżyło się prawie o 4 p. p. (z 7,7% r./r. w 2011 r. do 3,9% r./r. w 2012 r.). Z drugiej strony, wspomnianemu spadkowi dynamiki eksportu towarzyszyło jeszcze silniejsze osłabienie dynamiki importu o ponad 6 p. p. (z 5,5% r./r. w 2011 r. do -0,7% r./r. w 2012 r.), które z kolei tradycyjnie chroni polską gospodarkę przed

⁶ A. Tarnawa, *Makroekonomiczna sytuacja Polski w 2009r.* [w:] Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009, red. A. Wilmańska, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010, s. 18.

ujemną dynamiką PKB. Tak też stało się tym razem. Dzięki tej różnicy w tempie zmian eksportu i importu, spadł deficyt w handlu zagranicznym towarami i usługami (w ujęciu realnym), co z kolei przyniosło pozytywny wpływ na dynamikę PKB (wpływ szacowany przez GUS to 2 p. p.)⁷.

Udział sektora przedsiębiorstw w PKB w Polsce (46,9% w 2010 r.) jest na nieco niższym poziomie niż przeciętna dla krajów Unii Europejskiej (48,3%), co jest niezadowolającym wynikiem z punktu widzenia stopnia rozwoju polskiej gospodarki oraz jej potrzeb i możliwości rozwojowych. Sektor przedsiębiorstw jest głównym czynnikiem rozwoju gospodarki. Tymczasem poziom wartości dodanej generowanej przez przeciętne przedsiębiorstwo pozostaje na jednym z najniższych poziomów w Unii Europejskiej. Pomimo tego, udział nadwyżki operacyjnej brutto⁸ w wartości dodanej przedsiębiorstw jest w Polsce najwyższy spośród 27 analizowanych krajów europejskich. W świetle danych GUS działające w Polsce przedsiębiorstwa generują blisko trzy czwarte polskiego produktu krajowego brutto (PKB). Wynik na poziomie 71,8% w 2011 r., po niewielkim spadku udziału w roku 2010, może oznaczać powrót do trendu wzrostowego, obserwowanego w latach 2006-2009. Jeśli spojrzymy na strukturę udziału w PKB przedsiębiorstw (tablica 1), to okazuje się, że MSP generują co drugą złotówkę (47,3%), w tym najmniejsze firmy blisko co trzecią (29,4%). Udział średnich podmiotów jest trzy razy mniejszy (10,1%) niż mikrofirm, a małych – prawie cztery razy (7,8%). W 2011 r. w relacji do 2010 r. zwiększył się udział dużych firm w tworzeniu PKB, podczas gdy mikro i średnich – spadł, zaś małych – pozostał na podobnym poziomie⁹.

Tablica 1. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w latach 2004-2011

	PKB (mln PLN)	Wartość dodana brutto wytworzona przez przedsiębiorstwa					Wartość do- dana brutto innych pod- miotów	Cła i podatki ¹⁰	
		ogółem	MSP			duże			
			razem	mikro	małe				średnie
2004	923 248	70,5%	48,6%	31,0%	7,6%	10,0%	21,9%	18,3%	11,1%
2005	983 302	70,3%	47,8%	31,5%	7,4%	8,9%	22,5%	17,8%	11,9%
2006	1 060 031	70,7%	47,8%	31,0%	7,4%	9,3%	22,9%	17,2%	12,2%
2007	1 176 737	70,8%	47,3%	30,4%	7,2%	9,8%	23,5%	16,7%	12,5%
2008	1 275 432	71,1%	47,2%	29,9%	7,4%	9,9%	23,9%	16,5%	12,5%

⁷ A. Tarnawa, *Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w 2012 r.* [w:] Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, red. A. Tarnawa, P. Zadura – Lichota, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013, s. 7-8.

⁸ Jest to wartość dodana brutto, która pozostaje w dyspozycji przedsiębiorstwa po odjęciu kosztów związanych z zatrudnieniem i podatków związanych z produkcją, a powiększona o otrzymane dotacje.

⁹ J. Łapiński, M. Nieć, G. Brzeźnik, R. Zakrzewski, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce.* [w:] Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013, s. 14-15.

¹⁰ Pozycja ta obejmuje podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), VAT – podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i zagranicznych), podatek akcyzowy od produktów krajowych, podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych), wpłaty (składki) dokonywane przez budżet państwa do budżetu Unii Europejskiej z tytułu tzw. tradycyjnych środków własnych tj. opłaty celne, rolne, cukrowe oraz wpłaty (składki) obliczane na podstawie podatku VAT, dotacje do produktów.

2009	1 343 366	72,3%	48,4%	30,4%	7,9%	10,1%	23,9%	16,5%	11,1%
2010	1 416 447	71,6%	47,6%	29,6%	7,7%	10,4%	24,0%	16,5%	11,9%
2011	1 528 127	71,8%	47,3%	29,4%	7,8%	10,1%	24,5%	16,1%	12,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Łapiński, M. Nieć, G. Brzeźnik, R. Zakrzewski, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce*. [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012*, red. A. Tarnawa, P. Zadura – Lichota, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013, s. 1.

Na przestrzeni lat od 2004 do 2011, można zaobserwować wyraźne tendencje wzrostowe firm w Polsce potwierdzone przede wszystkim zwiększeniem udziału w PKB dużych przedsiębiorstw, przy jednoczesnym spadku udziału mniejszych (mikrofirm). Według danych GUS w okresie 2004 - 2011 nastąpił wzrost znaczenia dużych firm w tworzeniu PKB w Polsce (z 21,9% w 2004 do 24,5% w 2010 r.). W przypadku średnich i małych firm trudno wskazać wyraźne tendencje, ich udział w tworzeniu PKB w latach 2009-2011 waha się dla przedsiębiorstw średnich na poziomie od 10,1% do 10,4%, a w przypadku małych – od 7,7% do 7,9%. W grupie mikrofirm w latach 2009-2011 obserwujemy trend spadkowy (z 30,4% w roku 2009 do 29,4% w roku 2011)¹¹.

W Polsce nie wdrożono w sposób efektywny takiego programu, który znacząco przyczyniłby się do wsparcia sektora MSP, co m.in. powoduje, że polscy przedsiębiorcy stale muszą borykać się z wielorakimi problemami i przeszkodami w prowadzeniu swej działalności gospodarczej. A przecież sektor MSP w Polsce wytwarza 67% PKB i tworzy miejsca pracy dla ok. 70% wszystkich zatrudnionych. Dane Eurostatu wskazują na niższy niż w krajach UE poziom rozwoju polskiego sektora małych i średnich przedsiębiorstw w tworzeniu PKB, mierzony udziałem tych firm w tworzeniu wartości dodanej brutto. Związane jest to z relatywnie mniejszą ilością małych i średnich podmiotów w porównaniu z pozostałymi członkami UE. Podobnie jak struktura wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw, również specyfikacja branżowa odbiega od średniej notowanej w krajach UE. Wyraźnie niższy poziom rozwoju w porównaniu do krajów starej UE, mierzony udziałem wartości dodanej brutto w Polsce, cechuje przede wszystkim sektor usługowy. Według danych Eurostatu, w Polsce wynosi on w tym sektorze około 29%, podczas gdy w krajach starej piętnastki wartość dodana brutto sięga 41%. W rezultacie widocznie większy wkład w wartość dodaną brutto w polskiej gospodarce mają przemysł i handel. Te branże, jak wynika z doświadczeń krajów zachodnich, powinny stopniowo tracić na znaczeniu. Zjawisko to już jest notowane w analizie zmian struktury zatrudnienia w polskiej gospodarce. Według danych GUS w latach 2004-2010 znacząco spadł udział przedsiębiorstw przemysłowych z 19,6% do 16,4%, i handlu z 31% do 29,4% wartości dodanej brutto. W tym samym czasie udział przedsiębiorstw sektora usług wzrósł z 40% do 42,6%. Obecnie przeciętna polska firma generuje mniejszą wartość dodaną brutto, niż takie samo przedsiębiorstwo w krajach UE. Najlepsze wyniki pod tym względem osiągają firmy zatrudniające do 10 pracowników, które przynoszą około dwóch trzecich wartości przeciętnego przedsiębiorstwa tej kategorii w krajach UE. Od krajów starej UE najbardziej odbiegają mikro-firmy, których wartość dodana brutto wynosi ponad połowę przeciętnego odpowiednika w państwach zachodnich. Powodem tych niekorzystnych statystyk jest nie tylko dość znaczne zapóźnienie polskiej gospodarki względem krajów UE, ale także stojące na drodze do poprawy sytuacji niekorzystne prawo gospodarcze¹².

¹¹ J. Łapiński, M. Nieć, G. Brzeźnik, R. Zakrzewski, *Małe...*, op.cit., s. 16.

¹² Portal Polskich Przedsiębiorców, *Udział...*, op. cit.

Zakończenie

Działalność małych i średnich przedsiębiorstw jest narażona na negatywne wpływy otoczenia gospodarczego i politycznego. Sektor ten w Polsce w 2011 roku wytworzył 47,3% PKB i ma niższym niż w krajach Unii Europejskiej poziom rozwoju w tworzeniu produktu krajowego brutto. Związane jest to z relatywnie mniejszą ilością małych i średnich podmiotów w porównaniu z pozostałymi członkami UE. Powyższą wartość kształtują występujące bariery rynkowe i społeczne, kapitałowe, wynikające z polityki gospodarczej, prawne, informacyjne, infrastrukturalne, ograniczające funkcjonowanie MSP, które w znacznym stopniu hamują rozwój całego sektora. Brak możliwości korzystania ze środków finansowych, wysokie obciążenia podatkowe, uwarunkowania prawne, ograniczony dostęp do informacji gospodarczej, brak wykwalifikowanej kadry na rynku pracy, brak możliwości stabilnych form zatrudnienia, skomplikowane i niejasne procedury administracyjne, konkurencja ze strony przedsiębiorców działających w szarej strefie, to najtrudniejsze bariery do pokonania przez sektor MSP.

Literatura

1. Centrum Przedsiębiorczości małych i średnich przedsiębiorstw i rozwoju lokalnego, *Małe i średnie przedsiębiorstwa oraz polityka przedsiębiorczości w Polsce. Przegląd OECD*, Ministerstwo Gospodarki, 2010
2. Ćwikliński H., Jurkiewicz T., Kempa J., Pawłowski G., *Pomorskie Obserwatorium Gospodarcze Raport z Badania Sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Województwie Pomorskim*, ZPORR i Pomorskie Obserwatorium Gospodarcze, Sopot, 2006
3. Główny Urząd Statystyczny, *Definicja Produktu Krajowego Brutto*, <http://www.old.stat.gov.pl/gus> (19.11.2014)
4. Łapiński J., Nieć M., Brzeźnik G., Zakrzewski R., *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce*. [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012*, red. A. Tarnawa, P. Zadura – Lichota, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013
5. Ministerstwo Gospodarki, <http://www.mg.gov.pl> (19.11.2014)
6. Narodowy Bank Polski, *Definicja PKB*, <http://www.nbportal.pl> (19.11.2014)
7. Portal Polskich Przedsiębiorców, *Znaczenie sektora MSP dla rozwoju gospodarki*, <http://www.msp-24.pl> (19.11.2014)
8. Tarnawa A., *Makroekonomiczna sytuacja Polski w 2009r.*, [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, red. A. Wilmańska, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010
9. Tarnawa A., *Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w 2012 r.*, [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012*, red. A. Tarnawa, P. Zadura – Lichota, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013

THE PARTICIPATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE PROCESSING OF GDP - POLAND ON THE BACKGROUND OF THE EUROPEAN UNION

Summary

Small and medium-sized enterprises (SMEs) around the world play a key role in the growth and innovation in all sectors. The sustainable development of the SME sector is crucial for the development of the economy of each country. It is small and medium businesses create most of the jobs on the market, showing ingenuity and commitment, which often results in the development of new, advanced technology. In conclusion, companies of this segment of the economy also contribute to the development of the global market. SMES, however, are highly susceptible to the negative influence of the economic and political environment. The purpose of this article is to highlight the importance of the SME sector for the national economy as well as for the other Member States of the European Union.

Keywords: small and medium-sized enterprises, GDP, economy, European Union

Danuta Łapacz
doktorantka Wydziału Ekonomicznego
Uniwersytet Gdański
e-mail: dlalapacz@o2.pl